

KESTÄVÄ TULEVAISUUS TÄYTYY ENSIN OSATA KUVITELLA

”**K**aikki ajattelevat tulevaisuutta – he vain keivät tee sitä kovin hyvin”, kuuluu tulevaisuudentutkijoiden lentävä lause. Kaikessa toiminnassamme on läsnä omat käsityksemme tulevas-
ta ja nykyhetken tekojen vaikutuksesta tulevaan. Näitä käsityksiä emme kuitenkaan usein osaa edes tiedostaa, saati kyseenalaistaa. Helposti käy niin, että valintoja luullaan välttämättömyyksiksi

ja vaihtoehdot jäävät huomaamatta.

Tulevaisuudentutkijat ovat kuitenkin vakuuttuneita siitä, että parempaa tulevaisuusajattelua voi oppia ja opettaa. He ovat kehittäneet menetelmiä, jotka auttavat ymmärtämään tulevaisuuksien moninaisuuden, irrottautumaan deterministisestä ajattelusta ja luovimaan epävarmuudessa. Menetelmiä, joilla tunnistetaan ja kyseenalaiste-

taan oletuksia ja kuvitellaan vaihtoehtoisia skenaarioita. Opitaan, miten pienistä muutoksista voi kehittyä suuria systeemitason mullistuksia.

Tällaisille menetelmille olisi todella käyttöä koulussa. Globaalit kestävyyskriisimme vaativat transformatiivista kestävyyskasvatusta, joka tukee arvopohjaista muutosta sekä yksilöiden että yhteiskunnan toiminnassa. Voidaksemme tavoitella parempaa tulevaisuutta meidän täytyy ensin osata kuvitella se.

Omissa tutkimushankkeissani olemme huomanneet, että vaihtoehtojen ja vaikuttamiskeinojen näkeminen ei ole nuorille helppoa. Ei tietenkään ole: yhteiskunnallinen muutos on niin nopeaa ja ongelmat niin globaaleja, että tulevaisuus jää vähintäänkin hämäräksi ja etäiseksi. Usein myös uhkaavaksi ja lamaanuttavaksi.

Tulevaisuuskasvatusta voi ja kannattaa tehdä kaikenikäisten oppilaiden kanssa. Me olemme soveltaneet tulevaisuudentutkimuksen menetelmiä lukiolaisten luonnontiedekurssien yhteydessä. Nuoret ovat tarkastelleet valitsemaansa yhteiskunnallista kestävyysongelmaa paitsi tieteellis-teknologisesti, myös laajemmin systeemisesti.

Olemme harjoitelleet tulevaisuusskenaarioiden rakentamista useilla eri tavoilla: millainen tulevaisuus on, jos nykysuuntaukset jatkuvat? Millainen se voisi olla, jos joitain oletuksia muu-

tetaan? Entä millainen tulevaisuuden haluttaisiin olevan?

Osallistujat ovat hypänneet ajatuksissa tähän toivomaansa tulevaisuuteen ja katselleet siellä ympärilleen: minkä muun on täytynyt muuttua, kun kestävyysongelma on ratkaistu? Sitten tehtävänä on ollut rakentaa aikajana toiveiden tulevaisuudesta taaksepäin nykyhetkeen ja pohtia imperfektissä, mitä vaiheita ja ratkaisuja matkalla tulevaisuuteen oli. Tämäkin *backcasting*-harjoitus on lainattu tulevaisuudentutkijoilta.

Opetuskokeilujen tulokset ovat olleet lupaavia. Nuoret kehittivät opintojakson aikana entistä moninaisempia, luovempia, yhteisöllisempiä ja toiveikkaampia tulevaisuuskuvia. Mikä tärkeintä, he oppivat näkemään itsensä osana näitä kuvia. Nuoret ikään kuin kokivat tulevaisuuden tulleen savuverhon takaa heidän ulottuvilleen. Backcasting-menetelmä koettiin erityisen voimaannuttavana.

Ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen kentällä on usein nähty ihmisiä lamaanuttavan ahdistuksen nousevan tulevaisuuden epävarmuudesta. Olemme kuitenkin huomanneet, että monelle tulevaisuusajattelua harjoitelleelle nuorelle epävarmuus ei enää tarkoita epävarmuutta vaan vaihtoehtojen näkemistä. Vain epävarmaan tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

TEKSTI: **Antti Laherto**
KUVITUS: **Olga Veselovskaya**

Kirjoittaja opettaa tulevia opettajia Helsingin yliopistossa. Tutkimushankkeissaan hän kehittää kestävään tulevaisuuteen tähtäävää luonnontieteiden opetusta (ks. www.iseeproject.eu ja www.fedora-project.eu).